

Карпеко Н. М., к.держ.упр., НУЦЗУ, м. Харків

Karpeko Nadiya Mykolayivna, Ph.D. in Public Administration, Senior Lecturer in the Department of Management and Organization of Activities in the Field of Civil Protection, Kharkiv

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

AREAS OF IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE SECONDARY EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE

Статтю присвячено розв'язанню актуальної для науки державного управління проблеми щодо обґрунтування теоретичних засад удосконалення організаційно-економічного механізму державного управління в загальній середній освіті України, а також розробці науково-прикладних технологій практичного використання одержаних результатів.

На основі теоретико-методологічного підґрунтя зробленого аналізу, наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених у галузі державного управління, обґрунтовано критерії ефективності державної освітньої політики та окреслено напрями удосконалення організаційно-економічного механізму державного управління розвитку загальної середньої освіти в Україні.

Ключові слова: *державне регулювання загальної середньої освіти, реформування освіти, організаційно-економічний механізм, освітня політика, заклади освіти.*

The article is devoted to solving the current problem of public administration of the problem with the substantiation of theoretical principles of improvement of the organizational and economic mechanism of public administration in secondary education of Ukraine, as well as the development of scientific and applied technologies for the practical use of the obtained results.

On the basis of the theoretical and methodological basis of the analysis, scientific researches of domestic and foreign scientists in the field of public administration, the criteria of the effectiveness of the state educational policy are substantiated and the directions of improvement of the organizational and economic mechanism of the state management of the development of secondary education in Ukraine are outlined.

Keywords: *state regulation of secondary education, education reforming, organizational and economic mechanism, educational policy, educational institutions.*

Постановка проблеми. До сфери освіти сьогодні звернена увага багатьох науковців-теоретиків і практиків державного управління. Тільки держави, що мають в розпорядженні вискоєфективну систему освіти, що відповідає сучасним вимогам, можуть увійти до числа розвинених країн сучасного світу. Практично в усіх країнах, що демонструють високі темпи економічного зростання, пріоритетним напрямом є розвиток освіти.

Для того, щоб вірно сприймати, аналізувати й оцінювати інформацію, людина повинна мати достатній інтелект і необхідний комплекс знань. Основи для цього закладаються саме на рівні загальної середньої освіти, що пред'являє все більш високі вимоги до загальноосвітніх установ.

Дослідження організаційно-економічного механізму державного регулювання в загальній середній освіті набуває особливу актуальність у наші дні, коли проводиться активне реформування системи освіти. Обговорення щодо проведення даної реформи ведуться як серед управлінців-практиків (не лише системи освіти), так і в академічних кругах. При цьому багато пропозицій щодо реформування вимагає ретельного критичного аналізу. Основні розбіжності торкаються таких напрямів реформування організаційно-економічного механізму в загальній середній освіті, як зміна статусу освітніх установ, перехід до нових нормативів і стандартів фінансування. При цьому основне обґрунтування вказаних проблем знаходиться в площині впровадження нових економічних європейських відносин у систему освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному осмисленню проблем функціонування освітньої системи в умовах становлення нових економічних стосунків в нашій країні присвячені роботи [1, 3, 6]. Питання економіки освіти і зокрема реформування організаційно-економічного механізму державного управління розвитку середньої освіти в Україні усебічно розглядаються у роботах [2, 7].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних напрямів реформування організаційно-економічного механізму державного управління розвитку середньої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Головна стратегічна лінія реформування загальної середньої освіти полягає в її адаптації до економічних умов, що постійно змінюються в частині змісту освіти, у внутрішньому устрої школи, в її організаційно-економічному механізмі, в управлінні. У спеціальній літературі вчені розглядають освіту як галузь, розуміючи сукупність підприємств і організацій, що склалася, об'єднаних спільністю функцій, що виконуються ними в системі громадського розподілу праці. Вони характеризують її як "систему освітніх установ, організацій і підприємств, що здійснюють освітню діяльність, спрямовану на задоволення потреб населення в освітніх послугах і підготовку кваліфікованих працівників" [2]. Такий погляд на освіту має на увазі, по суті, розгляд системи освіти як суто економічної категорії, що, безумовно, вимагає деяких коментарів і термінологічних уточнень.

Мережа освітніх установ, як правило, розглядається як сукупність установ, об'єднаних за принципом підлеглості певному рівню освіти (зазвичай місцевій або державній установі початкової або вищої освіти). При цьому дослідники пропонують різні напрями оптимізації мережі [4]. Проте при такому підході зв'язку між освітніми установами різних типів, що дають освіті іншого рівня, стають зовнішніми для даної мережі. Тим самим не враховується міжрівнева взаємодія освітніх установ, що дозволяє зробити висновок про можливість досягнення більшої оптимізації структури освітніх установ регіонів. Для цього необхідно розглядати систему освітніх установ як єдиний поліфункціональний освітній комплекс, що включає усю сукупність освітніх установ (у тому числі їх філій), розташованих на цій території. Це дозволить врахувати повний освітній потенціал, що створюється системою освіти конкретної території [3, с. 79].

Сучасна система освіти України охоплює найважливіший сегмент суспільства. У сферу освіти сьогодні залучені величезні людські, фінансові і матеріально-технічні ресурси.

Комплексний розгляд системи освіти дозволяє побачити і можливі синергетичні ефекти, під якими в економіці освіти слід розуміти характеристику, що відбиває інтегральну (сукупну, багато-критерійну) числову оцінку економічних, соціальних, педагогічних і інших кінцевих результатів при рішенні задачі відтворення знань. При цьому, розглядаючи економічні аспекти, не можна залишати без уваги не лише соціальні результати діяльності системи загальної середньої освіти, але і питання змісту освіти. Економічні закони визначають лише умови функціонування економічних суб'єктів – освітніх установ, проте сам процес освіти регламентується закономірностями педагогіки і психології. Освітня діяльність пронизує усе життя сучасного суспільства, вона тісно пов'язана практично з будь-якою сферою діяльності людини або галуззю економіки. Тому непросто визначити, де закінчується вплив системи освіти [6].

Традиційне ділення людського життя на чітко розрізнені періоди – дитинство і юність, присвячені шкільній освіті, час професійної діяльності в дорослому віці, вихід на пенсію – більше не відповідає реальності сучасного життя і ще менше вимогам майбутнього. Сьогодні ніхто не може розраховувати на те, що зможе в юності набрати багаж знань, яких йому вистачить на все життя, оскільки швидкі зміни, що відбуваються у світі, вимагають постійного оновлення знань, а первинна освіта молоді проявляє тенденцію усе більш подовжуватися в часі.

В умовах постіндустріального суспільства розвиток безперервної освіти повинен сприяти підвищенню економічної віддачі системи загальної середньої освіти. ЮНЕСКО і Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) закликають розглядати безперервність освіти як принцип, який має бути покладений в основу організаційної перебудови різних структурних ланок існуючих систем освіти.

При цьому, незважаючи на провідну освіту, ми вважаємо, що все ж неправильно визначати освіту тільки як "систему державних і приватних установ, метою яких є відтворення в людині найбільш суттєвих і загальних рис культури попередніх поколінь, у тому числі і того, що було ними накопичено і перевірено" [1, с. 97]. Тим більше неправомірним вважати, що "освіта в основному система державних установ зі своїми структурами, що управляють" [там само]. Адже система освіти України розглядається як найважливіший соціально-економічний інститут, що впливає на різні сфери життєдіяльності окремого індивідуума і суспільства в цілому, а освіта і освітній процес характеризуються як корінні функції системи навчання, що відбивають її соціально-економічну природу.

Зміна значення знань перетворила суспільство і економіку. Разом з капіталом знання набувають усе більшого значення як чинник економічного зростання передусім у високоіндустріальних країнах. Згідно з наявними прогнозами, пропозиція робочої сили в перспективі зросте. Проте у зв'язку з тим, що важливими умовами науково-технічного прогресу є розширення обсягу технічних знань (індустріально-дослідницькі і дослідно-конструкторські роботи), їх активне поширення (накопичення і переробка інформації), а також прискорення процесу отримання матеріальних результатів на основі цих знань (застосування нових продуктів і технологій), найважливішим чинником економічного зростання стає якість робочої сили, якість праці.

Про зростаючу значущість знань у сучасному світі свідчить поява таких нових термінів, як інформаційне суспільство, економіка знань. На думку фахівців, в сучасній економіці вже наступила фаза, коли "не надлишок або недолік сировинних ресурсів, праці або капіталу, а концепції, які люди тримають у своїх головах, і якість доступної інформації визначають успіх або невдачу підприємства". Експерти Міжнародного валютного фонду дійшли висновку, що світ переживає інформаційно-технологічну революцію (ІТ-революцію), яка багато в чому відрізняється від попередньої технологічної революції по масштабах дії на усі сфери життя, а не тільки на економіку [1].

У економіці знань відбувається зрушення від технічних навичок до інтелектуальних, характер і форми роботи зазнають радикальні зміни: баланс зміщується від фізичної діяльності до розумової, від маніпулювання матеріальними предметами до обробки символічної інформації. Науково-технічний прогрес і впровадження інновацій є найважливішими умовами економічного зростання.

Світовий досвід показує, що господарські системи, орієнтовані на розвиток первинного сектора виробництва, не можуть бути реальними конкурентами постіндустріальним економікам і грати значущу роль у сучасному світі. Сьогодні домагаються успіхів ті країни, де мало природних ресурсів, але є хороша освіта і розвинена наука. Для країн же, що мають в розпорядженні великі об'єми природних ресурсів, їх надлишок частіше стає гальмом, чим стимулом розвитку.

Особливості виробництва в умовах економіки знань можуть бути відбиті наступною схемою, замінюючи відому формулу, актуальну для індустріального капіталістичного суспільства, яка відображає форму звернення знань як нового капіталу:

знання + людський капітал = знання (знання + нові знання).

Найважливішим додатковим продуктом в постіндустріальному суспільстві стає новий обсяг знань, вироблюваний в результаті переробки знань людським капіталом. Після використання і (чи) переробки створюється новий обсяг знань (тобто відбувається їх якісно-кількісне зростання), або збільшується кількість людей, що мають ці знання (кількісне зростання знань), або одні знання заміщаються іншими, сучаснішими (якісне зростання). Найчастіше вказані процеси відбуваються одночасно. Таким чином, розміщення знань в людському капіталі має на меті отримання нового обсягу знань (їх кількісного або якісного зростання).

Знання як вид ресурсу принципово відрізняється від традиційних ресурсів – капіталу, праці, землі, підприємницьких здібностей. У сучасній економіці знання є найважливішим чинником виробництва, при цьому перехід на принципово інший рівень соціально-економічного розвитку світової економіки обумовлюється іманентними властивостями знань.

Актуальною для економіки знань є проблема інформаційної асиметрії, характерна для освітніх послуг. Покупець не може обґрунтовано судити про вартість знань або інформації до тих пір, поки їх не отримає; але коли він отримав їх, його потреба в них задовольняється, і необхідність в купівлі відпадає. Ця властивість значно ускладнює можливість конкуренції у тому числі і серед загальноосвітніх установ: імідж інноваційної школи і стягування великої плати за додаткові послуги далеко не завжди означає вищу якість освіти. Слід визнати помилковими висловлювання про те, що "знання, інформація, на відміну від здібностей, не мають властивості відтворюваності. Можна говорити про відтворення процесу виробництва знань, а не відтворення самих знань, бо останнє абсолютно даремне заняття в умовах інформаційної економіки" [5]. Якби не існувало можливості розширеного відтворення знань, передачі їх людям, то неможливий був би і процес навчання. Якби знання не можна було відтворювати, то були б відсутні акти купівлі-продажу технологій та інших форм поширення знань.

З прискоренням зміни технологій і в цілому оновлення знання, швидко застаріває той зміст освіти, який залишився з часу розквіту індустріального суспільства. Сучасна постіндустріальна цивілізація вимагає перегляду не лише технологій освіти, але і його змісту, уточнення оптимальної структури знань, необхідних для нового покоління і для дорослого населення.

Перехід до постіндустріального суспільства, заснованого на інформаційних технологіях, кардинально підвищує вимоги до якості людського капіталу. Освіта стає найважливішим чинником, що визначає як успішність діяльності підприємства, так і рівень розвитку країни. В результаті інфор-

маційної революції міняються вимоги суспільства до системи освіти. Тому потрібна адекватна відповідь на ці вимоги, тобто адаптація системи освіти до роботи в умовах постіндустріального суспільства. У сучасних умовах потрібно індивідуалізувати процес навчання і підвищити його ефективність. Ці вимоги може реалізувати дистанційна освіта із застосуванням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій. Зросте роль педагогічних колективів, оскільки створення сучасних освітніх технологій є справою колективу людей, що спеціалізуються на різних аспектах освітнього процесу [3, с. 80]. Для того, щоб вірно сприймати, аналізувати і оцінювати інформацію, людина повинна мати достатній інтелект і необхідний комплекс знань. Усе це закладається саме на рівні загальної середньої освіти, що пред'являє все більш високі вимоги до загальноосвітніх установ.

Висновки. Таким чином, удосконалення системи загальної середньої освіти є тією категорією державного управління, яка інтегрує інші види розвитку в суспільстві – соціально-економічний розвиток держави, розвиток людини, інституційний розвиток. Оптимальне функціонування та своєчасне виважене вдосконалення системи освіти базового рівня можна визначити як «стимул» для її розвитку в цілому (тобто й інших рівнів). Для забезпечення реформування сучасної системи загальної середньої освіти основними зовнішніми проблемами є вдосконалення підготовки та перепідготовки педагогічного персоналу, наявна інфраструктура навчальних закладів тощо. Крім того, глибинним фактором удосконалення системи загальної середньої освіти є синтез культури соціуму й економічного механізму освіти.

Список використаних джерел:

1. Вікторов В. Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз) : монографія / В. Г. Вікторов. – Д. : Пороги, 2005. – 286 с.
2. Карпеко Н. М. Проблеми та напрями удосконалення економічного механізму державного регулювання освіти / Н.М. Карпеко // Публічне управління та митне адміністрування, 2016. – Вип. 2 (16). – С. 77–82.
3. Садковий В. П. Державне формування освітньої політики в напрямку впровадження європейських освітніх стандартів / В. П. Садковий // Вища освіта України, 2013. – № 3. – С. 79–83.
4. Сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/statistichni-dani-pro-zagalnoosvitni-navchalni-zakladi-ukrayini-za-2014/2015-ta-2015/2016-n.-r.html>.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. Указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013 // Офіц. веб-портал ВР України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
6. Поступна О. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні в контексті європейської інтеграції. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/5/06.pdf>.
7. Шестаковська Т.Л. Концептуальні засади функціонування організаційно-економічного механізму розвитку національної системи освіти / Т. Л. Шестаковська // Науковий вісник Полісся, 2015. – № 1 (1), - С. 12-17.

References:

1. Victorov, V.G. *Management of quality of education (socio-philosophical analysis)*. Dnipro: Porogy, 2005. Print.
2. Karpeko, N.M. "Problems and directions of improvement of the economic mechanism of state regulation of education." *Public Administration and Customs Administration* 2 (16) (2016): 77–82. Print.
3. Sadkovy, V.P. "State formation of educational policy in the direction of the introduction of European educational standards." *Higher Education of Ukraine* 3 (2013): 79–83. Print.
4. *Website of the Ministry of Education and Science of Ukraine*. Web. 03 Oct. 2018. <<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/statistichni-dani-pro-zagalnoosvitni-navchalni-zakladi-ukrayini-za-2014/2015-ta-2015/2016-n.-r.html>>.
5. Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine. *About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021*. Web. 03 Oct. 2018. <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>>.
6. Postupna, O. "Legal support of higher education in Ukraine in the context of European integration." Web. 03 Oct. 2018. <<http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/5/06.pdf>>.
7. Shestakovskaya, T.L. "Conceptual principles of the functioning of the organizational and economic mechanism for the development of the national education system." *Scientific bulletin Polesie* 1 (1) (2015): 12–17. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.1492073

УДК 342.951:351.82

*Клочко А. М., д.ю.н., доц., ХНУВС, м. Харків,
Собина В. О., к.т.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків,
Христенко К. М., магістр, НУЦЗУ, м. Харків*

*Klochko A., Doctor in Law Sciences, Associate Professor, Vice-Rector, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv,
Sobina V., PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Logistics and Technical Support of Rescue Operations, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv,
Khrystenko K., student of the magistracy, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv*

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ
В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

**PROBLEM ISSUES OF PERSONNEL MOTIVATION
IN NATIONAL POLICE**